

**DAVRANIŞ BELİRLEME
TANIMLAMA KAYIT TUTMA
UDA**

Düzenleyen: Selma ÖZDEMİR
(Özel Eğitim Öğretmeni)

KONULAR

Hedef davranış belirleme

Hedef davranış tanımlama

Davranışsal amaç yazma

BEP hazırlama

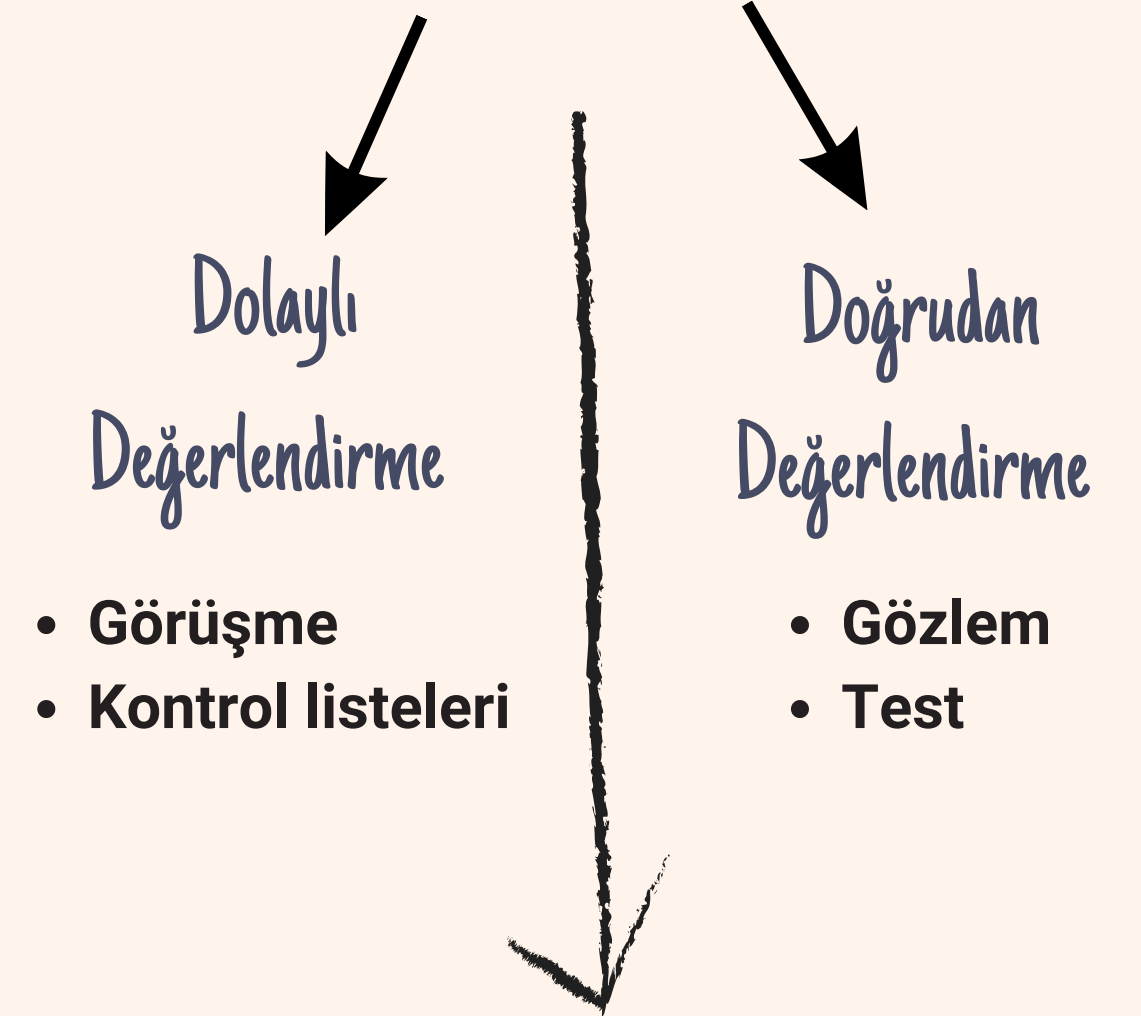
Veri toplama

Verilerin grafikleştirilmesi

Hedef Davranış Belirleme Süreci

- UDA da her şey hedef davranışa karar vermekle başlar.
- Hedef davranış ; değiştirilmesi hedeflenen ya da uygulama sonunda kazandırılan davranıştır.
- Hedef davranış,
 1. **Azaltılmak**(Ders sırasında sürekli tuvalete gitmek istemesi)
 2. **Artırılmak** (Parmak kaldırarak söz alma davranışını arttırmak)
 3. **Tamamen ortadan kaldırılmak**(Arkadaşlarına vurma davranışı)
 4. **Yeni kazandırılmak**(Arkadaşlarıyla iletişimi başlatma)istenen davranışlar olabilir.
- Hedef davranış belirlenirken uygulamacı tek başına karar almamalıdır.Bu süreçte **davranışsal değerlendirme** yöntemlerinden yararlanır.

Davranışsal Değerlendirme Yöntemleri

Diğer Davranışsal Değerlendirme Teknikleri

- Yabancı kişi testi
- Şimdi ne yapmalı testi
- Adil eşleme testi
- Ölü insan testi

DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ

Dolaylı Değerlendirme

Bireyle görüşme

- Olası hedef davranışları belirleyebilmek için kaba bilgiler elde edebilmek amacıyla görüşmeye yer verilir

*Geleneksel görüşmede "niçin ve neden" üzerinde durulurken, davranış öncesi sonrası ve sırasında oluşan olaylarla ilgili "ne ve ne zaman" üzerinde durulur.

- Ayrıca kişinin kendisini izlemesi ve değerlendirmesi de sağlanabilir.
- Bu görüşme türü için bireyde belirli bir yaş ve zihinsel olgunluk aranır.

Kontrol Listesi Kullanma

- Kontrol listeleri hiyerarşik şekilde sıralanmış belli davranışların tanımlanmasını sağlar.Hangi koşullarda gerçekleştiğiyle ilgili bilgi sunar.
- Kontrol listeleri birey tarafından doldurulabileceği gibi aile,öğretmen gibi yakın çevredeki kişiler tarafından da doldurulabilir.
- Kontrol listeleri davranış öncesini,sırasını ve sonrasını göz önünde bulundurarak davranışların sıklığı,yoğunluğu ve zamanı hakkında bilgiler verir.

Bireyin Çevresindeki

kişilerle görüşme

- Kişiyile görüşme mümkün olmadığında aile ,öğretmeni ve akranları ile görüşme yapılır.
- Ayrıca hedef davranış belirleme sürecinde bireyin çevresindeki kişilerle "5+5 Davranış Listesi" ile bireyin uygun ve ortadan kaldırılmasını istedikleri davranışlarını yazmaları istenir.

Doğrudan Değerlendirme

Gözlem

- En çok tercih edilen bilgi sağlama yöntemidir.
- **Anektod kaydı** , ABC ,ÖDS kaydı olarak da bilinir.
- Anektod kaydının amacı davranışı gözlemlemek değil, sorun davranışa neden olan çevresel etmenleri belirlemektir.
- Birey doğal ortamında bir süre gözlendikten sonra elde edilen veriler sonucu değiştirilmesi gereken davranışlar belirlenmektedir.
- Gözlemci , tüm dikkatini bireye ve davranışlarına yönelterek ortamda olup biten her şeyi kayıt eder.

Diğer Davranışsal Değerlendirme Teknikleri

- **Yabancı kişi testi**, gözlenemeyen ve ölçülemeyen ifadelerle karşılaşıldığında,yabancı birinden karar vermesi beklenir.
- **Şimdi ne yapmalı testi**, yabancı kişi testi ile tanımlanan davranış , 'bireyin kendisini ,çevresini ve şu an ve gelecekte sosyal,duygusal,akademik hayatını olumsuz olarak etkiler mi?' sorusu sorulup 'evet' cevabı alınırsa davranış değiştirme programına başlanır.
- **Adil eşleme testi**, uygun olmayan davranış azaltılıp yok edilirken yerine başka bir davranış oluşmaktadır.Bu test uygulamacının davranış azaltırken neyi arttıracığını belirlediği testtir.
- **Ölü insan testinde**, eğer bir ölü insan yapabilirse davranış değildir ,eğer yapamıyorsa davranıştır anlayışı vardır.

ANEKDOT KAYIT FORMU(ABC Kaydı)

ABC kaydı sonucunda;

*Çocuk bu davranışı neden yapıyor? Çocuğun kazancı nedir? Dikkat çekmeye mi çalışıyor, zevk mi alıyor, vb. belirlenecektir.

*Nedeni bulunduktan sonra bu nedenle ilişkili bir yöntem uygulanmalıdır.

➔ Davranıştan önceki ve sonraki tüm uyaranlar (çocuk ve diğerlerinin) gözlenir ve yazılır.

➔ En az 10, en fazla 30 dakikalık 2-3 oturum gözlem yapılır.

➔ Kayıt sırasında davranışların süre, sıklık ve şiddeti de not edilmelidir.

➔ Bu gözlemler ABC formuna işlenir.

➔ Bu gözlemlerin amacı hedef davranışı belirlemeye yönelik olabildiği gibi, belirlenmiş hedef davranışa yönelik de olabilir.

➔ Birden çok hedef davranış belirlenirse ve bunlar üzerinde aynı anda çalışılmayacaksa, sosyal açıdan öncelikli davranış hedef davranış olarak belirlenir.

➔ Ayrıca, başlangıçta daha kolay başedebileceği düşünülen davranışa öncelik verilebilir.

➔ Bunların dışında, diğer davranışlar için önkoşul niteliği taşıyan, maliyet açısından uygun olan, birey ve çevresindekilerin yaşam kalitesini artıracak davranış hedef davranış olarak seçilebilir.

! Bu kayıt tekniğini kullanacak olanlar bu kaydı **üç farklı yer ve zamanda** tutmalıdır. Böylece davranışının hangi sürelerde ve nerelerde ortaya çıktığı anlaşılır. Bu aynı zamanda gözlemin güvenilirliği içinde gereklidir. Benzer kayıt tekniklerinde de buna riayet edilmelidir.

Gözlem tarihi:

Öğrenci ad-soyad:

Gözlemci ad-soyad:

Gözlem başlama ve bitiş zamanı:

Davranış öncesi	Davranış	Davranış sonrası

➔ Bu forma davranışa zemin hazırlayan uyaranlarda yazılabilir.

➔ Davranış öncesi ve sonrası uyaranlar dışında davranışın ortaya çıkmasına zemin hazırlayan durumlarda söz konusu olabilir.

➔ Örneğin, çocuk o gün hasta olduğu için davranış sorunu sergiliyor olabilir.

➔ Dolayısıyla bu tür durumlarda gözlem not edilmelidir.

SOSYAL ÖNEMİ OLAN DAVRANIŞI BELİRLEME

Hedef davranışın yalnızca değerlendirme verilerine dayalı olarak belirlenmesi yeterli değildir.

Hedef davranışın sosyal açıdan da önemli ve işlevsel olması gerekir.

Kazandırılacak davranışın ilerde bireye;

- Pekiştireç sağlayan,
- Ön koşul olma özelliği taşıyan,
- İletişim kurmasını sağlayan,
- Yaşına uygun,
- Davranışların kazandırılmasını olanaklı kılan,
- Etkileşimde bulunduğu kişilerin yaşamlarını kolaylaştıran davranışlardır.

Davranış Sorunu

- ➔ Çocuğun kendisine veya çevresine zarar veren davranışlar
- ➔ Sosyal uyumu güçleştiren davranışlar
- ➔ Yeni beceri öğrenmelerini güçleştiren davranışlar
- ➔ Var olan becerilerini kullanmalarını engelleyen

Öncelik Sırası

Davranış değerlendirme teknikleri ile belirlenen ve belirtilen özellikleri taşıyan birden fazla hedef davranış olabilir .

Güvenlik

Kendisine ve arkadaşlarına zarar veren bir çocuk için saldırgan davranışların azaltılması, ayakkabı bağcığını bağlamasını öğrenmesinden önceliklidir.

İşlevsellik

Anaokuluna yeni başlayan bir çocuk için özbakım becerilerinin desteklenmesi, akademik becerilerden daha önceliklidir.

Ön koşul olma

Yönergeleri takip etme becerisine sahip olmak pek çok akademik beceri için önkoşuldur.

Sosyal açıdan önemli davranışları kazandırmayı hedeflersek :

- Bireyin ve ailesinin günlük yaşamında ve doğal ortamında pekiştireç kazanmasını
- Doğrudan pekiştireç sağlamadığı durumlarda dolaylı katkılar getirmesine
- Farklı ortamlara ulaşabilmesine
- Çevresindeki insanlar tarafından önemli bulunmasına
- Yaşına uygun ve uyum becerilerini destekleyici,bağımsızlığını arttıran davranışlar çalışılmasını
- Başka yeni davranışların da kazandırılmasını sağlayabiliriz.

ANAHTAR DAVRANIŞ

• Bireye yeni pekiştireçler elde etme, yeni beceri ve davranışlar kazanma, yeni etkileşim kurma fırsatları sunan ve bireyin davranışlar ve beceri dağarcığını geliştiren beceri ve davranışlardır.

• **Örneğin**, bir çocuğun rakamları öğrenmesi

1. Saati öğrenmesini
2. Acil telefonları öğrenmesini
3. Aile bireylerinin telefonlarını öğrenmesini
4. Asansörü bağımsız kullanmasını
5. Parayı öğrenmesini
6. Çamaşır makinesini kullanmasını sağlama noktasında da hizmet eder..

• Anahtar davranışlar uygun olmayan davranışlarla da rekabet edebilir.

• Bireyin yaşam kalitesini arttırmaya yöneliktir.

Davranışı tanımlamanın özellikleri

- Nesnel olmalıdır ve davranışın gözlenebilir özelliklerini belirtmelidir.
- Açık, okunaklı olmalı ve zıt söylemleri olmamalıdır.
- Tanım tam ve sınırları belli olmalıdır.

Hedef Davranış Tanımlama Süreci

Hedef davranış belirlendikten sonra tanımlanması gerekir.

Hedef davranışı tanımlarken dikkat edilmesi gereken iki nokta;

ölçülebilirlik

O ne yapıyor?

Ondan ne

yapmasını

bekliyorum ?

gözlenebilirlik

<<Ece hiperaktif bir çocuk>> yerine<<Ece ders sırasında ortalama 10 dk da bir yerinden kalkarak sınıf içinde dolaşır.

gibi bir ifade kullanmak daha uygun olur.

'Güzelce oyun oynama'

'Okul araç gereçlerinin isimlerinin hepsini bilme' davranışları gözlenebilir ve ölçülebilir özelliklerle tanımlanmamıştır.

'Beceri analizinin basamaklarına uyarak doktorculuk oyunu oynama'

'Gösterilerek bu ne? biçiminde sorulan 10 tane okul araç gerecinin ismini söyleme' davranışları gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlardır.

Hedef Davranışı Tanımlama Türleri

Davranışın İşlevine Dayalı Tanımlama

- Çevrede bıraktığı etkiye dayalı tanım yapmaktır.
- Bir davranışa ait tepki sınıfının var olan tüm biçimlerini kapsar.
- Etik ve güvenlik noktalarında bir davranışı işlevsel olarak tanımlamak daha uygundur.
- Tepki sınıfının tüm biçimleri listelenip hangisinin hedef davranış tanımına dahil olup olmadığını belirlemek de mümkün olur.

Davranışın Yapısına Dayalı Tanımlama

- Davranışın bir biçimine ya da şekline göre davranışın nasıl gerçekleştiği esas alınarak yapılan tanımdır.
- Örneğin bir yerden ayrılırken 'hoşçakal' demek.

İŞLEVE DAYALI

Merhaba,selam,
el uzatma..
Hoşçakal,görüş
ürüz,el sallama
Topu ver,topu
göstermek,topu
at,top istiyorum

YAPIYA DAYALI

merhaba

hoşçakal

top istiyorum

Davranışsal amaç yazma

! Gözlenebilir ve ölçülebilir terimler

! Okuyan herkesin aynı davranışı anlayacağı şekilde açık ve net bir ifade kullanımı

! Kesin, eksiksiz ve kısa

Davranışın gözlenebilir ve ölçülebilir olması davranışın kolayca gözlenebilmesini, sayılabilmesini, başlangıç ve bitiş sınırlarının belli olmasını ve tekrarlanabilmesini ifade etmektedir.

Davranışsal Amaç Yazma

Hedef davranışta değişiklik yaratması için uygulanan program sırasında bireyden sergilenmesi beklenen davranışın tanımlanarak yazılmasına davranışsal amaç denir.(Cooper2007)

➔ Hedef davranış belirlendikten sonra hedef davranış tanımlanarak amaç yazılmalıdır.

DAVRANIŞSAL AMAÇ ÖĞELERİ

Bir davranışsal amacın gözlenebilir ve ölçülebilir, somut, nesnel ve kesin olması için;

- ★ Birey
- ★ Davranış
- ★ Koşul
- ★ Ölçüt

BİREY

Yazılma amacı sürecin bireyselleştirilmesidir.

- 💡 Her bir davranışsal amaçta davranışı değiştirilecek bireyin adına yer vermelidir.
- 💡 Böylece davranış değiştirme sürecine katılan diğer kişilerde hangi bireyin davranışının değiştirileceğine odaklanabilirler.
- 💡 Amacın öğrenci merkezli olması açısından önemlidir.

! Bu nedenle, bir davranışsal amaçta bireyin isimleri örnekteki gibi belirtilmelidir.

- ★ Ela,.....
- ★ Tolga,.....

DAVRANIŞ

Davranışsal amaç yazarken hedef davranışı ifade eden eylemin diğer kişiler içinde aynı anlama gelmesi gerekmektedir.(TEKİN İFTAR,2012)

Örneğin; ' saatin kaç olduğunu bilir'
'aynı olanla farklı olanı ayırt eder.'
' arkadaşlarını rahatsız etmez'
'tehlikelerden uzak durur'. gibi davranış tanımları diğer kişilerin yorumlayabilecekleri ve birden fazla anlama gelebilecek davranışlardır.

Kazandırılmak istenen davranış birden fazla davranışı kapsıyorsa davranışın tanımı yapılmalıdır.

Örneğin davranış etkinliğe katılma olduğunda, davranış tanımı olarak bireyden etkinliğe katılma sırasında hangi davranışların beklendiği belirtilmelidir.

Davranışsal amaçlar

- olumlu
- kısa
- sınırları belli
- doğrudan gözlenebilir
- motor olarak sergilenebilir davranışları ifade etmelidir.

Doğrudan gözlenebilir

davranış örnekleri

- Götürmek
- Getirmek
- Söylemek
- Çizmek
- Yazmak
- Oturmak
- Saymak

Doğrudan gözlenemeyen

davranış örnekleri

- Analiz etmek
- Değerlendirmek
- Kavramak
- Ayırt etmek
- Bilmek
- Oluşturmak
- Öğrenmek
- Fark etmek

KOŞUL

Koşullar;
davranışın sergileneceği doğal ortama ya da uygulamacının hazırladığı yapılandırılmış ortama göre belirlenir,

Koşullar

- YÖNERGE,
- ÖN UYARAN,
- MATERYAL,
- ORTAM,
- ZAMAN,
- DAVRANIŞIN NASIL OLUŞACAĞINI TANIMLAYAN BİR ÖĞE
- BİREYİN GEREKSİNİM DUYDUĞU BİR İPUCU olabilir.

Bireyden tam olarak hangi koşullarda ne beklendiği açık olarak yazılmalıdır.

Örneğin " etkinlikte kalma davranışı bir uygulamacı için 'beş dakika' olabileceken, bir başka uygulamacı için '30 dakika ' olabilir.

Bu nedenle 'on dakika boyunca yerinde oturarak' koşulunun davranışsal amaca eklenmesi olası karışıklığı ortadan kaldıracaktır.

DAVRANIŞSAL AMAÇLARDA YER ALABİLECEK KOŞUL ÖRNEKLERİ

Sözel Yönergeler

- "uzun olanı göster denildiğinde"
- "çıkarma işlemi yap denildiğinde"
- "dişlerini fırçala denildiğinde "

Ortam

- Yemekhanede
- Banyoda
- Spor salonunda

Materyaller

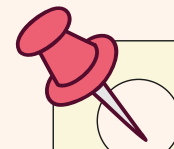
- Altı parçadan oluşan yapboz verildiğinde
- On tane eldesiz toplama işleminden oluşan bir çalışma kağıdı verildiğinde
- 10*10cm ebadında üç resimli kart arasından

Zaman

- Serbest oyun zamanında
- Yemek zamanında
- Oyun odasından sınıfa geçiş sırasında

İpucu

- Model ipucu sunulduğunda
- Görsel ipucu desteğiyle
- Bağımsız olarak

☐	
☐	
☐	
☐	
☐	

ÖLÇÜT

💡 Davranışsal amaçta ölçüt yüzde, oran, sıklık yada süre olmak üzere farklı biçimlerde ifade edilebilir. (Alberto ve Troutman, 2013; Schloss ve Smith, 1994)

Bu farklılığın kaynağı hedef davranışın ne şekilde tanımlandığı ve hangi kayıt tekniğinin kullanılacağıyla yakından ilgilidir.

Tüm denemeler içinde belirlenen **doğru davranış** sayısı; Örneğin; (on denemenin sekizi), tüm denemelerin sayısı (örn; %80 doğrulukla) ya da tüm deneme sayılarının yüzdesi (örn; %100 doğrulukla) biçiminde hedef davranış için ölçüt konulabilir.

💡 Davranışsal amaçta ölçütü belirlerken bazı davranışlar için "**süre**" esas alınmaktadır.

Süreye göre ölçüt belirlerken;

a) davranışın sergilenme süresi; 'en az on dakika' yada 'yarım saat boyunca' biçiminde ifade edilir.

b) beceri yönergesi verilmesiyle davranışın sergilenmesi arasında geçen **bekleme** süresi; 'eşle denildikten sonra 15 sn içinde' yada 'resimli kart gösterildikten sonra 4 sn içinde' biçiminde ifade edilir.

Uygulamacılar hedef davranışın doğal ortamda kabul edilebilir olmasını ve davranışın tam olarak hangi doğruluk düzeyiyle sergilenmesini bekliyorlarsa bu düzeyi sağlayacak ölçütler belirlemelidir.

ÖĞRENMENİN AŞAMALARI

- **Edinim:** Davranış ve becerinin edinilmesi
- **Akıcılık:** Davranış ve becerinin hızlı ve kolay bir biçimde sergilenmeyi öğrenmesi
- **Kalıcılık:** Davranış ve becerinin sergilenmesinin beklendiği öğrenme aşamasıdır.
- **Genelleme:** Davranış ve becerinin öğretim koşulları dışındaki ortamlarda sergilenmesidir.

ÖRNEK

- **Edinim:** Sevgi, evde ve okulda her yemek öğününün ardından, beceri analizi basamaklarına uyarak %100 doğrulukla dişlerini fırçalar.
- **Akıcılık:** Sevgi, evde ve okulda her yemek öğününün ardından, beceri analizinin basamaklarına uyarak 2 dakika içinde %100 doğrulukla dişlerini fırçalar.
- **Kalıcılık:** Sevgi, öğretim sona erdikten sonra evde ve okulda her yemek öğünün ardından, beceri analizi basamaklarına uyarak 2 dakika içinde %100 doğrulukla dişlerini fırçalar.
- **Genelleme:** Sevgi, babaannesinin ve anneannesinin evinde her yemek öğününün ardından, beceri analizi basamaklarına uyarak 2 dakika içinde %100 doğrulukla dişlerini fırçalar.

FARKLI GELİŞİM ALANLARINA UYGUN DAVRANIŞSAL AMAÇ ÖRNEKLERİ

Öz bakım Becerisi

Hedef: Sevgiye diş fırçalama becerisini kazandırmak

Davranışsal Amaç: Sevgi, evindeki okulundaki her yemek öğünün ardından, beceri analizinin basamaklarına uyarak %100 doğrulukla dişlerini fırçalar.

Sosyal Beceri

Hedef: Tuna'ya 'afiyet olsun ' denildiğinde ' teşekkür ederim ' davranışını kazandırmak

Davranışsal Amaç: Tuna yemek zamanında yemekhanede kendisine ' afiyet olsun ' diyen beş kişinin beşine de göz teması kurarak ' teşekkür ederim ' der.

Küçük Kas Becerisi

Hedef: Sinan'a artı işareti çizme becerisini kazandırmak

Davranışsal Amaç: Sinan'a artı işareti çiz beceri yönergesi sunulduğunda üzerinde kılavuz çizgiler olan A4 boyutundaki bir kağıda 10 tane artı şeklini fiziksel ipucuyla çizer.

Oyun Becerisi

Hedef: Alper'e bütün bir resimden oluşan 6 parçalı bir yapbozu yapma becerisini kazandırmak.

Davranışsal Amaç: 'Yapboz yap' beceri yönergesi sunulduğunda 5 denemenin 4'ünde yapbozu bağımsız olarak tamamlar.

Uyumsal Davranış

Hedef: Seda'ya öykü dinleme zamanında arkadaşlarına vurmaktan ve saçlarını çekmeden yerinde oturma davranışını kazandırmak

Davranışsal Amaç: Seda beş kişiden oluşan küçük bir grubun öykü dinleme etkinliği sırasında, 5 dakika boyunca arkadaşlarına vurmaktan ve saçlarını çekmeden yerinde oturur.

İletişim Becerisi

Hedef: Bir nesneye gereksinimini olduğunda Deniz'e göz teması kurarak "verir misin" deme davranışını kazandırmak.

Davranışsal Amaç: Deniz okuldaki akademik beceri etkinlikleri sırasında, bir nesneye(makas, kalem, yapıştırıcı) gereksinimini olduğunda 3 denemenin 3'ünde öğretmeniyle göz teması kurarak '..... verir misin?' der.

YUKARIDA VERİLEN ÖRNEKLER İNCELENDİĞİNDE, HEDEF DAVRANIŞLARIN GÖZLENEBİLİR VE ÖLÇÜLEBİLİR OLARAK HAZIRLANDIĞI AYNI ZAMANDA BU HEDEF DAVRANIŞLARI KAZANDIRMAK ÜZERE GELİSTİRİLEN DAVRANIŞSAL AMAÇLARDA BİR DAVRANIŞSAL AMAÇTA BULUNMASI GEREKEN TÜM UNSURLARA YER VERİLDİĞİ GÖRÜLMEKTEDİR. DAVRANIŞSAL AMAÇTA HEDEF DAVRANIŞIN GÖZLENEBİLİR VE ÖLÇÜLEBİLİR OLARAK HAZIRLANMADIĞI DURUMLARDA BU AMACIN KARŞILANMASINDA SORUMLU KİŞİLERİN TAM OLARAK NEYİ HEDEFLEYECEKLERİ ANLAŞILMAYACAKTIR. AYRICA TÜM UNSURLAR DAVRANIŞSAL AMAÇTA YER ALMADIĞINDA KAZANDIRILACAK HEDEF DAVRANIŞ TÜM YÖNLERİYLE KAZANDIRILMAMIŞ OLACAKTIR.

BİREYSELLEŐTİRİLMİŐ EĞİTİM PROGRAMI (BEP)

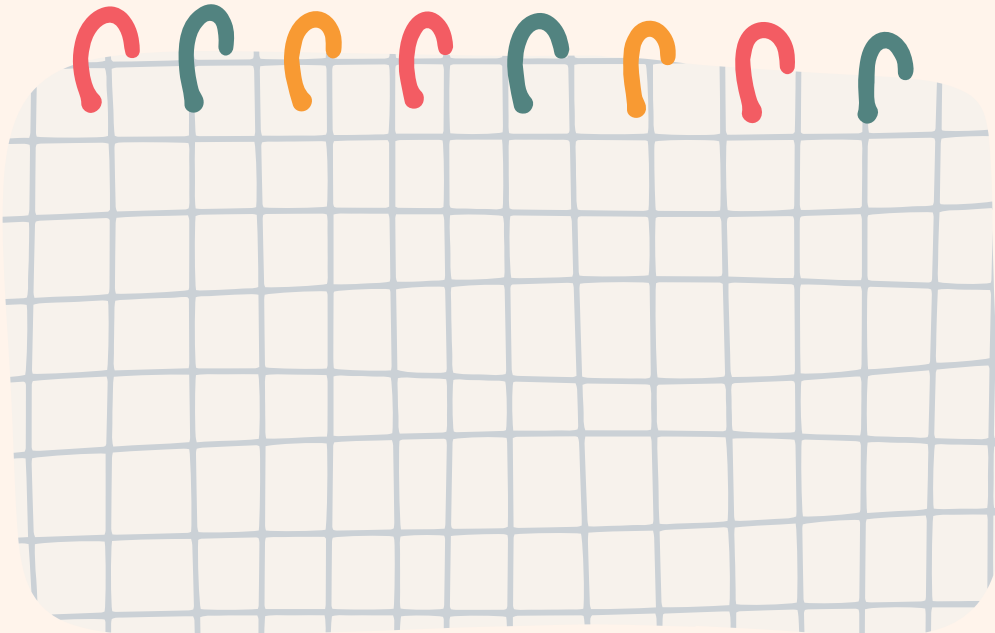

BEP hazırlanırken yer verilecek unsurlar

- Bireyin kişisel bilgileri
- Bireyin performansı
- Uzun dönemli ve kısa dönemli amaçlar
- Amaçlara ulaşmak için gereken özel eğitim hizmetleri
- Birey kaynaştırma ortamına hazır değilse gereçleri sıralama
- Bireyin kaynaştırma eğitime hazırlanma sürecini belirtme
- Aileye BEP süreciyle ilgili bilgi vermek için görüşme tarihleri

BEP Geliştirme ve Uygulama Aşamasında Dikkat Edilmesi Önerilen Noktalar

- Kısa dönemli amaçlar, belirme bir sıraya göre yazılmalı ve uzun dönemli amaçlara ilişkili olmalıdır.
- BEP hazırlanan her bireyin **en az iki yada üç amacı** normal gelişim gösteren akranlarının içinde bulunduğu müfredat programından seçilmelidir.
- Kalıcılık ve genelleme** aşamaları tamamlanmadan, programa yeni amaçlar eklenmelidir.
- BEP yetersizliği olan bir birey için **yılda en az bir** kere hazırlanmalıdır.
- BEP ekibi üyelerinin daha önceden kararlaştırdıkları bir tarihte **toplantıları** ve BEP süreci ile ilgili bilgiler paylaşılmalıdır.
- BEP'te yer alan amaçlarla ilgili belirlenen **başlama ve bitiş tarihlerine** dikkat edilmelidir.

VERİ TOPLAMA

- 🚀 Hedef davranış yapılan değerlendirmeler sonucunda tanımlanır.
- 🚀 Davranışın nedenleri belirlenir.
- 🚀 Müdahale/sağaltım planı geliştirilir.
- 🚀 Müdahaleden önce müdahale sırasında ve müdahale sonrasında veri toplanır.
- 🚀 Verileri toplamak için hedef davranışın özelliğine uygun kayıt tekniği seçilir.
- 🚀 Davranışın oluşum oranı ya da yüzdesi belirlenir.
- 🚀 Davranışın oluşumu gösteren grafik oluşturulur.
- 🚀 Öğrenci performansı yorumlanır.

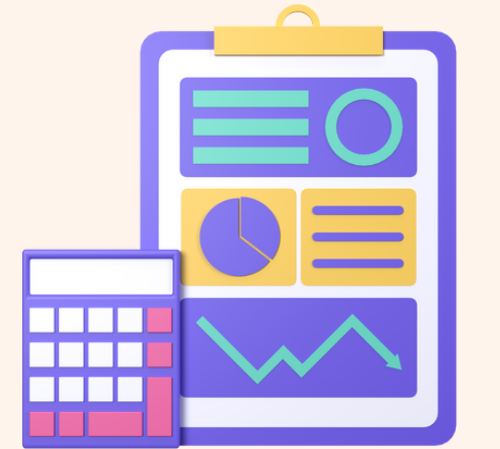

Neden Veri Toplanır?

- ☀️ Bireyin performansını doğru tanımlamak ve bireyin performansında tahminde bulunmaya engel olmak.
- ☀️ Uygun olmayan kararlar vermeyi azaltmak (etkisiz bir uygulamayı gereksiz yere sürdürmek ya da uygun olmayan bir zamanda müdahaleyi bitirmek gibi)
- ☀️ Hedef davranış için belirlenmiş olan kabul edilebilir davranış ölçütüne ilişkin bilgi sağlamak
- ☀️ Uygulamada bir uyarılma ya da değişiklik yapmak
- ☀️ Verilere dayalı kararlar vermek
- ☀️ Uygulamacının kendi başarısı için hesap vermesini sağlamak
- ☀️ Hedef davranışın gerçekten ele alınması gereken bir davranış olup olmadığına karar vermek

Veri Toplamadan Önce Yapılması Gerekenler

- 💡 Gözlem yapacak kişi/kişiler (anne-baba yardımcı öğretmen,akran vb) eğitim verilmeli
- 💡 Gözlenecek davranış (davranışın ne olduğu ve ne olmadığı açık gözlenebilir ve ölçülebilir şekilde tanımlanmalı)
- 💡 Gözlem yapılacak ortam(davranışın gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu ortamlar)
- 💡 Gözlem zamanı (hedef davranışın özelliklerine göre)
- 💡 Gözlem yapma sıklığı (günlük,ilerleme kaydettikçe sıklık azalabilir)
- 💡 Davranış kayıt tekniği(davranışların türlerine göre)
- 💡 Kayıt sırasında kullanılacak araç gereçlere karar verilir(düşük ya da yüksek teknoloji araçları)

KAYIT TEKNİKLERİ

DAVRANIŞ TÜRLERİ

OLUŞUMA DAYALI TEKNİKLER

Olay Kaydı

Zaman Aralığı Kaydı

Zaman Örneklemi Kaydı

Ayrık Deneme Kaydı

Beceri Analizi kaydı

Kalıcı Ürün Kaydı

GERÇEKLEŞME SÜRESİNE

DAYALI KAYIT TEKNİKLERİ

Süre Kaydı

Bekleme Süresi Kaydı

SAYILABİLİR DAVRANIŞ

Başlangıcı ve bitişi olan, birbirinde ayrılabilen ve açıkça tanımlanabilen davranışlar sayılabilir davranışlardır. Bir başka deyişle bir davranışın başlama ve bitişi aynı süreyi alıyorsa bu sayılabilir(ayrık) bir davranıştır.

Sınıfta bulunma

Doğru yanıt verme

Yere düşürülen kalem

Tükürme

SÜREKLİ DAVRANIŞ

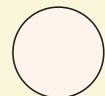
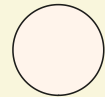
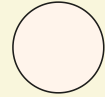
Kesin başlama ve bitişi olmayan davranış oluşumları aşağı yukarı aynı süreyi almayan davranışlardır.

Ağlama

Sallanma

Gezinme

Parmak emme

OLAY KAYDI

- Sayılabilir davranışların doğrudan gözlenebilmesi için olay kaydına yer verilir.
- **Olay Kaydı** : Bir davranışın belli bir zaman aralığında kaç kez oluştuğunu belirlemektir.
- Davranış sıklığını yansıtan gözlemsel kayıt türüdür.
- Sayılabilir davranışları artırma ya da azaltma hedeflendiğinde kullanılır.
- Hedeflenen davranış her yapıldığında bir işaret koymayı gerektirir. İşaretlenmiş davranışlar davranışın hangi sıklıkla oluştuğunun tam kaydını vermektedir.
- Gözlem süresi belirlenir. Beklenen süre içinde kaç kez oluştuğuna bakılır.
- Kontrol listesi, kağıt kalemle çetele tutma davranışın her oluşumunda nohut, fasulye gibi nesnelere bir cepten diğerine koyma şeklinde kayıt tutulabilir.

Olay Kaydını Kullanmak Her Davranışı Ölçmek İçin Uygun Olmayabilir

⚡ Davranış çok sık olduğunda kayıt edilen davranışlar gerçek davranışları yansıtmayabilir.(Çok hızlı şekilde oluşan davranışlar)

⚡ Davranış ya da tepkilerin her bir oluşumu arasındaki süreleri farklı olduğunda

OLAY KAYDI TÜRLERİ

Kontrollü Olay Kaydı

Bir uyarının ardından gerçekleşmesi beklenen davranışların kayıt edilmesinde kullanılır.(Tek basamaklı sayıları toplama,ismi sorulduğunda söyleme)

Bireyin en fazla vereceği tepki sayısı bellidir.

Serbest Olay Kaydı

Bireyin bir ön uyarı olmadan başlangıcı ve bitişi birbirinden kolayca ayırt edilebilen davranışların kayıt edilmesinde kullanılır. Kendiliğinden ortaya çıkan davranışlarda kullanılır.Yerinden kalkma,kendiliğinden konuşma gibi.

Avantajları

Uygulaması kolaydır.

Öğretimi bölmez.

Form hazırlanmalıdır .

ARALIK KAYDI

Davranışın kaç kez ya da ne kadar süreyle gerçekleştiğini tahmin etmeye yarar. Her bir davranışın oluşumunu sayma yerine davranışın olduğu gözlem örneklerinin aralık süreleri sayılıdır.

-Tam olarak süresinin sayısının belirlenemediği çok sık gerçekleşen ya da çok süre alan davranışları kayıt etmek için kullanılır.

- Mırıldanma, yerinde sallanma, başını çevirme vb.

-Belirli zaman aralıklarında davranışın oluştuğunu ya da oluşmadığını ölçmek için kullanılır.

✓ Davranışın gözleneceği süre belirlenir.

✓ Gözlem süreleri eşit aralıklara bölünür.

✓ Aralıklar 30 sn'den uzun olmamalıdır.

✓ 6-30sn arasında değişebilmektedir.

✓ Davranış aralıkları için bir dizi kutucuk çizilir.

✓ Sonra davranışların oluşumları bu kutucuklara işaret edilerek kayıt edilir.

✓ Kağıt, kalem ve kronometre kullanımı gerektirir.

Yararları ve Sınırlılıkları

- Başlangıcı ve bitişi kolay ayırt edilemeyen davranışların oranı ile tahmini bir sonuç verir.

- Kullanımı oldukça zordur. Öğretmenin öğretim süresinin dışında ayrı bir zaman ayırmasını gerektirir.

- Davranışın gerçekleşme süresi, yoğunluğu ve şiddetine yönelik bilgi sağlamaz.

ARALIK KAYDI TÜRLERİ

Bütüncül Zaman Aralığı Kaydı

Tüm aralık süresince davranış gözleldiyse aralığa işaret koyulur. Tüm aralık boyunca görülmezse davranış yok sayılır.

Parçalı Zaman Aralığı Kaydı

Gözlem aralığının herhangi bir süresinde davranış gerçekleştiğinde aralığa işaret koyulur. Davranışın sadece olması ya da olmaması önemlidir. (çok sık kolayca sayılamayan) davranışın bir kez olması yeterlidir. Ancak birden fazla olduğu durumlarda da bir kez işaret konulur.

Başlangıcı ve bitişi kolay ayırt edilemeyen gerçekleşme süresi uzun, çok sık ve kısa aralıklarla gerçekleşen davranışları kayıt etmek için kullanılır. (Kendi kendine konuşma, uğuldama vb.)

Aralık Yüzdesi Nasıl Hesaplanır?

Davranışın oluştuğu aralık sayısı/ toplam aralık sayısı ×100

ANLIK ZAMAN ÖRNEKLEMİ KAYDI

- Zaman aralığı kayıt tekniğiyle benzerdir ancak zaman aralıkları sn.yerine daha uzun zaman aralıklarına bölünür.
- Bu davranışın daha uzun zaman aralıklarında gözlenmesine olanak tanır.
- Zaman aralık kayıtlarından farkı hedef davranış zaman aralığı boyunca değil aralığın sonunda gözlenir ve kayıt edilir.
- Zaman aralık kayıtlarına göre daha kolay ve kullanışlıdır. Veri toplayan kişinin tüm zaman aralıkları boyunca gözlem yapmasını gerektirmez.
- Öğretmenin hem öğretim yapıp hem de veri toplamasını sağlar.
- Gözlemci bir süre ölçeri kurar ve bip sesi geldiğinde davranışın oluşup oluşmadığına bakar.
- Çok sık ve arka arkaya gerçekleşen davranışların kaydı için uygundur(dikkatini etkinliğe yöneltme, gezinme, parmak emme gibi)

Temel Sınırlılığı

- Gözlemcinin 10 dakikalık bir zaman aralığı boyunca 10.dakikada davranışı gözleyerek gerçekleşti ya da gerçekleşmedi olarak işaretlemesidir.
- 10 dakikalık aralık içinde davranış çok kez gerçekleşmesine rağmen gözlemci bunu görmemiş olabilir.

Aralık Kaydı ve Zaman Örnekleminde Davranışın Gerçekleşme Süresi Nasıl Hesaplanır?

Davranışın gerçekleştiği aralık sayısı/ toplam aralık sayısı ×100

TÜRLERİ

Sabit Anlık Zaman Örneklemi

- ✓Gözlem boyunca zaman aralıkları hep aynıdır. 3 dk gibi.
- ! Aralık sabit olduğunda öğrencinin gözlemediğinin farkına varması, öğrencinin aralığın sonunda davranışı sergilemesine neden olabilir.

Değişken Anlık Zaman Örneklemi

- ✓Gözlem boyunca zaman aralıkları farklılaşır. 3-5-2-8 gibi.
- ✓ Sabit aralığın dezavantajını ortadan kaldırır.

AYRIK DENEME KAYDI

- Ayrik denemelerle öğretim sırasında veri toplanmak amacıyla kullanılır.
- Başlangıcı ve bitişi kolaylıkla birbirinden ayrılabilen tek basamaklı davranışlar için kullanılır.(Eşleme, isim söyleme, selam verme, teşekkür etme)
- Veri toplamak için uygulamacı hedef davranış için denemeleri düzenler ve sırası ile beceri yönergesini verir. Çocuğun verilen uyarana verdiği tepki kayıt edilir.

BECERİ ANALİZ KAYDI

- Zincirleme davranışların öğretimi için kullanılan kayıt tekniğidir.
- İleri zincirleme, geri zincirleme ve tüm basamakların bir arada öğretimi olmak üzere üç biçimdir.
- Beceri analizi kaydı sırasında gözlemci çocuğu hedef davranışı sergilerken gözler ve hedef davranış için hazırlanan beceri analizi kayıt formunu doldurur. İki tür kayıt mümkündür:
 1. Beceri analizinde yer alan basamakların bağımsız olarak gerçekleşip gerçekleşmediği kaydedilir.
 2. Hedef davranış sergilerken kullanılan ipucu türleri beceri analizi kaydına işlenir. Bu tür performansla ilgili daha fazla bilgi alabilmemizi mümkün kılar.

KALICI ÜRÜN KAYDI

- Somut sonuçları ya da ürünü olan davranışlara ilişkin kayıt tutmak için kullanılır.
- Matematik problemi çözme, yazı yazma, kompozisyon yazma gibi akademik
- Masa toplama, yatak düzeltme gibi günlük yaşam becerileri
- Tırnak kesme, saç tarama gibi öz bakım becerilerine yönelik veri toplamak için kullanılır.
- Elleri yıkamanın ürünü ellerin temiz olması gibi düşünülebilir.
- Doğrudan gözlem gerektirmez . Ürüne bakılır.(belirlenen süre içinde ya da ortaya çıkıp çıkmadığında kayıt etmek yeterlidir.
- Uygulamacı dostudur.
- Video kayıtları tutulabilir.
- Tekrar tekrar değerlendirilebilir.
- Güvenirliği yüksektir.
- Hedef davranış her gerçekleştiğinde aynı ürün ortaya çıkmalıdır.
- Yalnızca hedef davranışın gerçekleştirilmesiyle ortaya çıkmalıdır.
- Ürün farklı bir davranış ile ortaya çıkmamalı ya da başka bir kişi tarafından yerine getirilmemelidir.
- Sınırlı boyama, kesme vb.

SÜRE KAYDI

- Bir davranışın süresini kayıt etmek için süre kaydı kullanılır.
- Kesin başlama ve bitişi olmayan davranış oluşumları aşağı yukarı aynı süreyi almayan davranışlardır. Bu tür davranışlar süre kaydı tutularak gözlenir. Ayrıca yüksek sıklıkta olan davranışlar içinde kullanılır.
- Akademik beceriler, yerinde oturma odası, boş zaman aktiviteleri, çılglık atma, ağlama, parmak emme, bağırma
- Duvar saati, kronometre,kol saati kullanabilir.
- Öfke nöbetleri gibi davranışlarda video kaydı tutulabilir.

SÜRE KAYDI İKİ ŞEKİLDE YAPILIR

Tüm Süre Kaydı

Toplam süre ölçülür .

Her Oluşum Süre Kaydı

Her bir davranışın oluşum yüzdesi ölçülür.

Davranışın Gerçekleşme Yüzdesi Nasıl Hesaplanır?

Davranışın gerçekleştiği süre/ toplam süre×100

BEKLEME SÜRESİ KAYDI

- Davranış öncesi uyarının sunulması ile davranışın sergilenmeye başlamasındaki geçen süredir.(Bir soruya yanıt verme)
- Uyarı sunulduktan sonra saate bakılır ve davranış sergilenmeye başlar başlamaz tekrar saate bakılır ve arada geçen süre kayıt edilir.

BAŞKA NE ÖLÇÜLÜR?

Topografya

Davranışın neye benzediği şekli anlamına gelir. Davranışın gösterdiği özelliklere ve kayıt etme kolaylığına göre olay kaydı, süre kaydı ya da aralık zaman örnekleme kayıtlarına yer vermesi olasıdır.

Şiddet

Davranışın ne denli güçlü bir şekilde yapıldığıyla ilgilidir. Fiziksel özellikleri ölçen ölçü araçları kullanılır.

Yer

Davranışın olduğu yerle ilgileniyorsak yer olarak betimlenir.

GRAFİK OLUŞTURMA

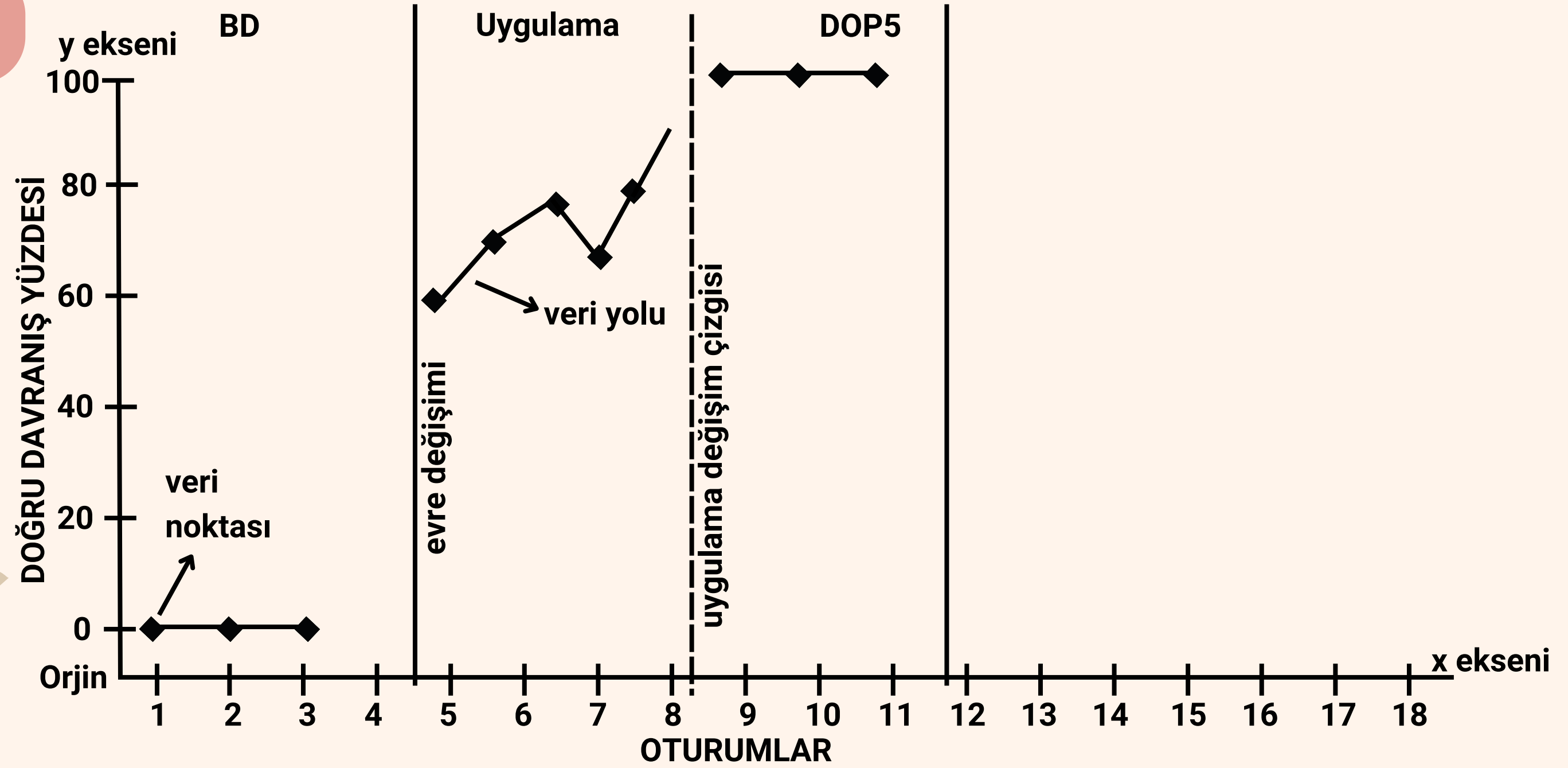
Amacı; sayfalarca veriyi okumak zorunda kalmadan, hedef davranışa ilişkin bilgi sahibi olmak.

Çizgi Grafiği

UDA alanındaki çalışmalarında en yaygın kullanılan türdür.

GRAFİĞİN ÖGELERİ

- Eksen
- Orjin
- Veri noktası
- Veri yolu
- Katılımcı adı
- Evre değişim çizgisi
- Uygulama değişim çizgisi
- Evre kodları
- Sekil tanıtımı

- Davranışın alabileceği **en yüksek değer ne ise y ekseninde** bu değere yer verilir. Yüzde hesaplama varsa %100, 15 tepki fırsatı varsa 15'e kadar yazılmalıdır.
- **X eksen**i oturumu ya da zamanı gösterir.
- **Veri noktası** bir oturumda bağımlı değişkenin aldığı değeri gösterir. Veri noktalarını birleştiren çizgi ise **veri yoludur**. Veri yolu gerçekleşen değişimi görmek açısından önemlidir.
- **Evre değişim çizgisi**, örneğin başlama düzeyinden uygulama evresine geçildiğini gösterir.
- **Uygulama değişim çizgisi**, uygulama sırasında bir takım değişiklikler olduğunu gösterir.
- **Evre kodları** grafiğin üst kısmına yazılır ve evrelerin özelliğini gösterir. Başlama Düzeyi BD gibi.